

«Η Κατήχηση στην Ορθόδοξη Εκκλησία: Θεολογικό Βάθος, Ιστορική Διαδρομή και Σύγχρονες Προκλήσεις» - Συζήτηση στο ΕΝΟΡΙΑ εν δράσει

/ [Ενορίες](#)

Η Εκκλησία δεν σώζει με αυτά που λέει ή κάνει, αλλά με αυτό που είναι. Η σωτηρία αρχίζει με την ένταξη στο ευχαριστιακό σώμα της Εκκλησίας. Η κατήχηση, λοιπόν, δεν έχει σκοπό να πείσει διανοητικά ή να δικαιώσει ηθικά τον άνθρωπο, αλλά να τον εισαγάγει σε αυτή την κοινότητα της σωτηρίας.

- Του Σταμάτη Μιχαλακόπουλου / Ι. Ν. Ευαγγελιστρίας Πειραιώς

Συνεχίστηκε την Δευτέρα 3 Νοεμβρίου ο κύκλος πνευματικών συζητήσεων «Από την Αλήθεια στη Ζωή» που διοργανώνει η συντακτική επιτροπή του περιοδικού της Ιεράς Μητροπόλεως Πειραιώς "Πειραιϊκή Εκκλησία", στο πλαίσιο του

προγράμματος «ΕΝΟΡΙΑ εν δράσει...» του Ιερού Ναού Ευαγγελιστρίας Πειραιώς.

Στην δεύτερη συνάντηση προσκεκλημένος ήταν ο Θεολόγος, Εκδότης και Συγγραφέας κ.. Δημήτρης Μαυρόπουλος. Η συζήτηση είχε θέμα «Η Κατήχηση στην Ορθόδοξη Εκκλησία: Θεολογικό Βάθος, Ιστορική Διαδρομή και Σύγχρονες Προκλήσεις» και συμμετείχαν ο Πρωτοπρεσβύτερος π. Μιλτιάδης Ζέρβας, Διευθυντής του περιοδικού "Πειραϊκή Εκκλησία" και ο Αρχισυντάκτης του περιοδικού κ. Γεώργιος Ανανιάδης, Θεολόγος και Εικαστικός.

Η συνάντηση φιλοξένησε τον κ. Δημήτρη Μαυρόπουλο, γνωστό για τη συμβολή του στην ανάδειξη της ορθόδοξης θεολογίας μέσα από τις εκδόσεις Δόμος. Η συζήτηση περιστράφηκε γύρω από την έννοια και τον ρόλο της κατήχησης στη ζωή της Εκκλησίας, καθώς και τη σχέση θεολογίας, εκκλησιαστικού λόγου και σύγχρονου ανθρώπου.

Ο κ. Μαυρόπουλος ξεκίνησε με την αισιόδοξη διαπίστωση ότι οι άνθρωποι, περισσότερο από παλιότερα, δείχνουν ενδιαφέρον για τη θεολογία. Συγκρίνει τη δεκαετία του 1960, όταν υπήρχε ευσέβεια χωρίς επίγνωση του νοήματος της Θείας Λειτουργίας, με το σήμερα, όπου αυξήθηκε ο αριθμός των συνειδητοποιημένων πιστών. Αυτή η πρόοδος οφείλεται στη μακροχρόνια εργασία θεολόγων, ιερέων και λαϊκών που προσπάθησαν να μεταφράσουν τη θεολογία της

Εκκλησίας στη γλώσσα της εποχής. Ένας καλός θεολόγος δεν παράγει νέα θεολογία, αλλά είναι καλός γιατί ξέρει να εκφράζει την πίστη με τρόπο κατανοητό στους συγχρόνους του.

Η κατήχηση αποτελεί διαρκές και θεμελιώδες έργο της Εκκλησίας, γιατί μέσα από αυτήν γεννιούνται όλες οι άλλες δράσεις. Ο όρος, όπως εξήγησε ο κ. Μαυρόπουλος, στην Καινή Διαθήκη αποκτά μυσταγωγικό περιεχόμενο. Από τα αποστολικά χρόνια η κατήχηση έχει σκοπό να γνωρίσουν οι άνθρωποι το νέο γεγονός που εισέρχεται στην ιστορία —τον Χριστό— και το περιεχόμενό της συνοψίζεται σε δύο λέξεις: Σταυρός και Ανάσταση. Αν δεν παραπέμπει σε αυτά, η διδασκαλία παύει να είναι εκκλησιαστική και γίνεται απλή διάλεξη ή ιδεολογία.

Η κατήχηση, τόνισε, είναι μαρτυρία εμπειρίας και όχι θεωρητικό σύστημα. Οι Απόστολοι μίλησαν «για όσα είδαν, άκουσαν και ψηλάφησαν». Δεν πρόκειται για ιδέες, αλλά για πράγματα – για γεγονότα που ζουν μέσα στην Εκκλησία. Από τον 2ο αιώνα αναπτύσσονται κατηχητικά κέντρα και ειδικοί κατηχητές, ενώ το έργο αυτό επεκτείνεται και μετά το βάπτισμα, ώστε να γίνει δια βίου πορεία μάθησης. Το κήρυγμα, ως ερμηνεία της Αγίας Γραφής, ταυτίζεται σχεδόν με την κατήχηση, αφού η διδασκαλία συνεχίζεται μέσα στη Θεία Λειτουργία και στη ζωή του πιστού.

Η θεολογική κατήχηση έχει πάντοτε πραγματικό περιεχόμενο. Ο κ. Μαυρόπουλος θύμισε τον Άγιο Γρηγόριο Παλαμά, που αντιτάχθηκε στον Βαρλαάμ υπερασπιζόμενος την εμπειρία του Θεού και όχι την αφηρημένη φιλοσοφία. Ο αγώνας, λέει, είναι «περί πραγμάτων και όχι περί λέξεων». Η θεολογία δεν είναι ιδεολογική ανάλυση αλλά εμπειρική γνώση του Θεού που μεταμορφώνει τον άνθρωπο.

Η ενανθρώπιση του Υιού του Θεού επιφέρει αλλαγή της ανθρώπινης φύσης, δεν την καταργεί, αλλά τη θεραπεύει, την κάνει «σώα και ακέραια». Αυτό είναι το έργο της Εκκλησίας — να οδηγήσει τους ανθρώπους στην «καλή αλλοίωση», δηλαδή στη θέωση, μέσω συνεχούς υπενθύμισης των όρων της πίστης. Η κατήχηση, λοιπόν, είναι υπενθύμιση και όχι απλή διδασκαλία.

Οι Πατέρες, όπως επεσήμανε, όταν μιλούν για την Αγία Τριάδα, δεν το κάνουν για να περιγράψουν τη θεότητα – που είναι «ακατάληπτη»– αλλά για να δείξουν την οδό της σωτηρίας. Η θεολογία τους είναι βαθιά ανθρωποκεντρική, γιατί ενδιαφέρεται για τον άνθρωπο και τη δυνατότητα κοινωνίας του με τον Θεό. Ο άνθρωπος είναι πλασμένος «κατ’ εικόνα Θεού», και αυτή η εικόνα αποτυπώνει την τριαδική κοινωνία. Αν ο άνθρωπος διαστρέψει αυτή τη σχέση, χάνει την αληθινή οδό της σωτηρίας. Έτσι, η κατήχηση είναι ένα ταξίδι στο οποίο ο πιστός μαθαίνει να βαδίζει με οδοδείκτες το Σταυρό και την Ανάσταση.

Ο κ. Μαυρόπουλος αναφέρθηκε στις Κατηχήσεις του Αγίου Κυρίλλου Ιεροσολύμων (4ος αι.) ως κλασικό υπόδειγμα: 18 ομιλίες που προετοίμαζαν τους κατηχούμενους για το βάπτισμα και 5 μυσταγωγικές ομιλίες που εξηγούσαν το Σύμβολο της Πίστεως. Αυτά δείχνουν πώς η Εκκλησία, ήδη από τότε, συνδύαζε διδασκαλία και εμπειρία, γνώση και πράξη.

Οι αιρέσεις οδήγησαν την Εκκλησία να διευκρινίσει δογματικά την πίστη, όχι για φιλοσοφικούς λόγους αλλά για να προστατέψει τη δυνατότητα της σωτηρίας. Η Δ΄ Οικουμενική Σύνοδος τόνισε ότι οι δύο φύσεις του Χριστού, θεία και ανθρώπινη, ενώνονται «ασυγχύτως» χωρίς να χάνουν τις ιδιότητές τους. Αν η ανθρώπινη φύση του Χριστού δοξάζεται, τότε και ο άνθρωπος μπορεί να μετέχει αυτής της δόξας μέσω της κοινωνίας με τον Χριστό στη Θεία Ευχαριστία. Αυτή είναι η ουσία της κατήχησης: να οδηγήσει τον άνθρωπο στη μετοχή της ανθρώπινης φύσης του Χριστού που έχει ενωθεί με το θείο.

Στη συνέχεια ο κ. Μαυρόπουλος αναφέρθηκε σε μια παρεκτροπή της κατήχησης στη νεότερη εποχή. Μετά τον 14ο αιώνα και ιδιαίτερα μετά την Τουρκοκρατία, η Εκκλησία ολίσθησε σε ηθικισμό, επηρεασμένη από δυτικές ιεραποστολές του 19ου αιώνα. Προσπαθώντας να τις αντιμετωπίσει «με τα δικά τους όπλα» —κήρυγματα, ηθικές διαλέξεις, κατηχητικά— έχασε τον μυσταγωγικό άξονα. Μόνο μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, κυρίως χάρη στη θεολογική αναγέννηση της δεκαετίας του 1960 και την επιρροή Ρώσων θεολόγων της Διασποράς, άρχισε η Ορθόδοξη θεολογία να ανακτά την εμπειρική της διάσταση.

Παρότι η κατάσταση βελτιώνεται, παρατηρεί ότι η κατήχηση συχνά στηρίζεται στην καλή θέληση μεμονωμένων νέων, χωρίς πάντα καθοδήγηση από τον επίσκοπο. Επισημαίνει τον κίνδυνο ενός άκριτου θρησκευτικού ενθουσιασμού. Παρ’ όλα αυτά, βλέπει θετικά σημάδια: νέοι κληρικοί επιστρέφουν στην παραδοσιακή ερμηνευτική του Ευαγγελίου, όπου το κήρυγμα είναι ερμηνεία της περικοπής και όχι σχολιασμός επικαιρότητας. Το κήρυγμα οφείλει να είναι μυσταγωγικό και καθολικό, ενώ τα επίκαιρα θέματα μπορούν να σχολιάζονται μετά τη Θεία

Λειτουργία.

Η Εκκλησία, όπως είπε, δεν έχει διδασκαλία «δική της»· η διδασκαλία της είναι ο Λόγος του Θεού, ο Χριστός ο ίδιος. Όταν η κατήχηση μετατρέπεται σε διάλεξη ή ιδεολογική ανάλυση, χάνει τον σκοπό της. Πρέπει να οδηγεί τον άνθρωπο από τη γνώση στην εμπειρία, από το άκουσμα στη μετοχή. Ο κ. Μαυρόπουλος προτείνει να βλέπουμε την κατήχηση περισσότερο ως κήρυγμα, ως μετοχή στον Λόγο, και λιγότερο ως διδασκαλία ή γνωστικό μάθημα.

Η Εκκλησία απευθύνεται και σε εκείνους που βρίσκονται έξω από το εκκλησιαστικό γεγονός. Ο Απόστολος Παύλος αποτελεί το κατεξοχήν παράδειγμα: στις πόλεις όπου πήγαινε, μιλούσε πρώτα στη συναγωγή, κι όταν απορριπτόταν, στρεφόταν στους εθνικούς. Η εμπειρία του στην Αθήνα —όπου μίλησε με φιλοσοφικούς όρους και απέτυχε— τον οδήγησε να κατανοήσει ότι το μόνο μήνυμα που σώζει είναι «Σταυρός και Ανάσταση». Για τους Ιουδαίους αυτό ήταν σκάνδαλο, για τους Έλληνες μωρία, αλλά για τους χριστιανούς «δύναμις Θεού και σοφία Θεού». Το παράδειγμα του Παύλου δείχνει πως το κήρυγμα δεν μπορεί να είναι φιλοσοφικός στοχασμός αλλά μαρτυρία ζωής· δεν μπορείς να κηρύττεις τον Χριστό χωρίς να βαδίζεις στον δρόμο Του.

Ο κ. Μαυρόπουλος κατέληξε με την υπαρξιακή διατύπωση ότι η Εκκλησία δεν σώζει με αυτά που λέει ή κάνει, αλλά με αυτό που είναι. Η σωτηρία αρχίζει με την ένταξη στο ευχαριστιακό σώμα της Εκκλησίας. Η κατήχηση, λοιπόν, δεν έχει σκοπό να πείσει διανοητικά ή να δικαιώσει ηθικά τον άνθρωπο, αλλά να τον εισαγάγει σε αυτή την κοινότητα της σωτηρίας. Όποιος ζητά μόνο γνώση ή επιβεβαίωση, δεν θα βρει αυτό που ψάχνει. Η Εκκλησία είναι περιπέτεια, «άλμα στο πουθενά που είναι μια αγκαλιά». Εκεί βρίσκεται η ουσία της πίστης και της κατήχησης: η παράδοση του εαυτού στην κοινωνία του Θεού.

«Η ένταξή μας στο σώμα της Εκκλησίας, στο ευχαριστιακό σώμα είναι η απαρχή της σωτηρίας. Και μόνο αυτό. Δεν χρειάζεται ούτε να κατανοήσουμε, ούτε να εκβιάσουμε, ούτε να σχολιάσουμε.

Έχουμε στη Θεία Λειτουργία μία στιγμή πολύ επίσημη και πολύ δυνατή. Έτσι έχει γίνει ο καθαγιασμός των Δώρων. Έχουμε τολμήσει να πούμε το Θεό Πατέρα. Και ο ιερέας ετοιμάζεται να μας κοινωνήσει. Υψώνει τα καθαγιασμένα δώρα και λέει τα άγια της αγίους. Εμείς ξέρουμε ότι δεν είμαστε άγιοι. Η ροπή προς την αμαρτία είναι δυνατή. Τότε εκείνη τη στιγμή θα πάρουμε μία μεγάλη απόφαση: ή παραδίδομαι σε μια αγκαλιά που ανοίγει για μένα χωρίς προϋποθέσεις ή κάθομαι

y: inline-block; width: 0px;
S_start">

